

שמות ויקהל והותר

בימים אלו בהם מדברים על חובת השירות הצבאי או הלאומי, ננסה להזכיר מה שקצת הולך ונשכח במקומות מסויימים.

לאחר שקראנו בפרשות תרומה ותצווה על הציווי לעשיית המשכן, עוסקת פרשתנו, ביחד עם הפרשה הבאה אחריה, בתהליך של ההכנות לבניית המשכן, ובבניה עצמה, כפי שהתרחשו בפועל. בשלב הראשון מקהיל משה את כל העם ומצווה אותם לקחת תרומה מאת נדיב לב. הכמויות הנדרשות לבניית המשכן, והחומרים היקרים ממנו היה עשוי, יוצרים את הצפיה, שההתרמה תתפרש על פני זמן רב, לפני שאפשר יהיה לגשת למלאכת הבנייה. אך התורה מתארת תהליך מהיר מאוד:

וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשָׂא לְבוֹ וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רֵיחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמִלְאכַת
אֹהֶל מוֹעֵד וְלְכָל עֲבֹדָתוֹ וְלְבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ ... וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד נְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר

מן המילים **בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר**, למדו חז"ל כי כל תהליך ההתרמה ארך יומיים בלבד. ומדוע הוא נעצר ?

וַיָּבֹאוּ כָּל הַחֲכָמִים הַעֹשִׂים אֶת כָּל מִלְאכַת הַקֹּדֶשׁ ... וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר מִרְבִּים הָעָם
לְהָבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמִלְאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בַּמַּחֲנֶה
לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֵל יַעֲשׂוּ עוֹד מִלְאכָה לְתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּפְּלֵא הָעָם מִהָבִיא:

מבול התרומות היה כה מהיר ועצום, עד שהיה צריך לכלוא – לעצור את העם מלהביא עוד. ומה היו התוצאות ? מסכמת התורה ואומרת

וְהַמִּלְאכָה הֵיטָה דָּיִם לְכָל הַמִּלְאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר

המילים **דָּיִם ... וְהוֹתֵר**, יוצרות לנו בעיה פרשנית. לפי המילה הראשונה, היו התרומות מספיקות, ולפי השניה, היו התרומות מעבר למה שצריך. אם כך, מדוע לא לכתוב רק **וְהוֹתֵר** ? את השאלה הזו, שאל רבי חיים עטר בפירושו אור החיים וענה עליה כך:

כי לצד שהביאו ישראל יותר משיעור הצריך, חש ה' לכבוד כל איש שטרוחו והביאו ונכנס כל המובא בית ה' במלאכת המשכן, וזה שיעור הכתוב והמלאכה אשר צוה ה' לעשות במשכן הספיקה להכנס בתוכה כל המלאכה שעשו בני ישראל הגם שהותר פירוש שהיה יותר מהצריך הספיק המקבל לקבל יותר משיעורו על ידי נס.

לפי דבריו, אכן היו התרומות למשכן, רבות יותר מן הצורך למלאכה, ועל כך התריעו העושים במלאכה. אלא שכאן נתקל הקב"ה בבעיה – מה עושים עם מי שתרים לאחר שהתמלאה המכסה ? האפשרות ההגיונית ביותר היא כמובן, להחזיר לו את התרומה, בצירוף מילות תודה על המאמץ שעשה. אפשרות אחרת היא להעביר את התרומה לשימוש אחר מן היעוד המקורי.

שתי האפשרויות האלה, פותרות את בעיית התרומה, אך לא את בעיית התורמים. לו הייתה נתפסת התרומה רק כמילוי צורך הרי שהפתרונות האלה היו מושלמים. אך כאן ישנו צד נוסף – כל מי שתרים למשכן, עשה זאת מתוך רצון עמוק להיות שותף במפעל המרכזי של עם ישראל. כאשר זוהי המוטיבציה העיקרית, עלול מי שתרומתו תידחה להרגיש שהוא נשאר מחוץ לתמונה. לכן, עשה הקב"ה נס, וגרם לתרומות שהגיעו לסכום גדול יותר מן הצורך, להיות כלולות בתוך עשיית המשכן, ובכך לשתף את כל התורמים במלאכה.

נס זה נעשה בצה"ל דבר יום ביומו. לו הייתה המשימה העיקרית שלו לעמוד ביעדים הבטחוניים שמוטלים עליו, הרי שהוא היה מגייס אך ורק את הכשירים לעמוד במשימה. אך צה"ל דואג לגייס פעמים רבות חיילים שהשירות שלהם לא נועד בשבילו, אלא בשבילם – כדי ליצור תחושה של שותפות במשימה הגדולה והחשובה הזו, של הקניית הבטחון לעם היושב בציון.

כך גם בשירות הלאומי, המעניק לאלפי בנות ובנים בכל שנה תחושה של שותפות בנטל, גם אם נשמעים לפעמים קולות שמעדיפים כוחות מקצועיים בעבודה לא התנדבותית.

בימים של שיח של חובות או פטור מחובות, חשוב להזכיר את הזכות שיש בשותפות בנטל.

שבת שלום
יעקב (יוקי) מאיר